

25.4.2024

Kunta- ja alueministeri
Anna-Kaisa Ikonen

Hyvinvointialueen palveluksessa olevien terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten, jotka eivät työskentele johtotehtävissä, vaalikelpoisuus aluehallitukseen palautettava

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alussa, ja alueiden palvelukseen siirtyi yli 200 000 entistä kuntien tai kuntayhtymien työntekijää. Valtiovarainministeriö lähetti vuoden 2022 marraskuussa hyvinvointialueille ohjauskirjeen, jonka keskeinen viesti oli, että mikäli hallinto on järjestetty ilman lautakuntia, ovat kaikki hyvinvointialueen työntekijät vaalikelvottomia aluehallitukseen. Tulkinta tarkoitti siis sitä, että yli 200 000 suomalaisella ei ole oikeutta osallistua päätöksentekoon omista palveluistaan.

Hyvinvointialuelain mukaan välittömästi aluehallituksen alaisuudessa oleva henkilö ei ole vaalikelpoinen aluehallitukseen. Myöskään edunvalvonnassa mukana oleva henkilö ei ole vaalikelpoinen. Laki toteaa lisäksi, että enemmistön aluehallituksen jäsenistä on oltava muita kuin hyvinvointialueen, tai sen määräysvallassa olevan yhteisön, palveluksessa olevia henkilöitä. Nämä rajaukset osoittavat, että lainsäätäjän tarkoitus on ollut rajata aluehallituksen ulkopuolelle vain tietty osa henkilöstöstä.

Hyvinvointialuelaki on henkilöstön vaalikelpoisuutta sivuavilta osiltaan kopioitu suoraan kuntalaista. Kuntalakiä säädettäessä hallituksen esityksessä pidettiin selvänä, "ettei kunnan työntekijöitä voida sulkea kokonaan pois aluehallituksesta" (HE 268/2014 vp s. 104). Osallistuminen päätöksentekoon nauttii vahvaa perustuslaillista suojaa. Hallintovaliokunnan mietinnössä taas todettiin, että "välittömästi kunnanhallituksen alaisia ovat sellaiset henkilöt, joiden toimenkuvaan kuuluvat tyypillisesti kuntien keskushallinnolle kuuluvat tehtävät" (HVM 55/2014). Erikseen on vielä todettava, että kuntalaki ei kategorisesti estä henkilöstön jäsenyyttä henkilöstöasioita käsittelevässä lautakunnassa.

On siis selvää, että lakia säädettäessä asia ymmärrettiin siten, että hyvinvointialueet toimivat samoin kuin kunnat: Vaalikelpoisia aluehallitukseen olisivat kaikki paitsi hyvinvointialueen johto, edunvalvojat ja hyvinvointialueelle palveluja tuottavien yhteisöjen johto. Myös perustuslaillinen tarkastelu tehtiin tältä pohjalta. Erityisesti on selvää, ettei lain tarkoituksena ollut estää kaikkien hyvinvointialueen työntekijöiden aluehallituksen jäsenyyttä.

Hyvinvointialueita vaivaa tällä hetkellä henkilöstöpula, joka koskettaa miltei kaikkia ammattiryhmiä ja alueita. Hyvinvointialueiden kyvyssä houkutella osaavaa henkilökuntaa on selkeitä puutteita, joiden korjaaminen edellyttää syvällistä ymmärrystä päivittäisen työn arjesta ja käytännöistä. Ratkaisuja henkilöstöongelmiin kannattaisi lähestyä pikemminkin tiivistämällä johdon ja henkilöstön yhteistyötä kuin luomalla rakenteita, joissa henkilöstön osallisuus päätöksentekoon erityisesti kielletään.

Allekirjoittaneet järjestöt ymmärtävät, että hyvinvointialueen hallitusten jäsenyyttä tulee rajoittaa, aivan kuten kunnanhallituksen jäsenyyttä rajoitetaan. Ymmärrämme myös, että aluehallituksen puheenjohtajistossa henkilöstön edustus koetaan ristiriitoja aiheuttavaksi.

Sen sijaan kaikkien hyvinvointialueen palveluksessa olevien työntekijöiden rajaaminen aluehallituksen ulkopuolelle on ensinnäkin täysin suhteetonta, toiseksi mahdollisesti perustuslain vastaista ja kolmanneksi se ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus sote-uudistuksesta säädettäessä.

Tämän vuoksi edellytämme, että hallitus edistää ripeästi hyvinvointialuelain 78 pykälän päivittämistä. Lähtökohtana tulee olla, että niiden hyvinvointialueen palveluksessa olevien terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten, jotka eivät työskentele johtotehtävissä, vaalikelpoisuus aluehallitukseen palautetaan.

Helsinki 25.4.2024

Suomen Lääkäriliitto
Puheenjohtaja Niina Koivuviita

Tehy ry
Puheenjohtaja Millariikka Rytönen

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Puheenjohtaja Silja Paavola

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Puheenjohtaja Jenni Karsio

Lisätietoja antavat

Lauri Korkeaaja, Lääkäriliitto ja Kirsi Sillanpää, Tehy ry